

**A dead-stop végpontjelzéses
nátriumhipobromitos titrálás alkalmazása
növényi anyagok és műtrágyák
nitrogén tartalmának meghatározására**

FÜLEKY GYÖRGY

MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézete, Budapest

A mezőgazdasági kutatásban szükséges nagyszámú növény-, talaj- és műtrágya elemzés megköveteli a sorozat vizsgálati módszerek egyszerűsítését. Ezt szolgálta a CAP [3] által bevezetett dead-stop ammónium-nitrogén meghatározás is, amikor a növény, talaj és műtrágya minta cc. kénsav + perklórsav-as roncsolása, illetve vizes oldása után az oldat ammónium-nitrogén tartalmát a fáradságos és hosszadalmas vízgőzdesztilláció helyett dead-stop titrálással határozta meg. Az alábbiakban e módszer továbbfejlesztése során elért eredményeket foglalom össze.

A dead-stop titrálás az amperometrius titrálásokhoz tartozik, amikor is állandó kis feszültséget kapcsolunk a vizsgálandó oldatba merülő kettős platina elektródra és mérjük az áram intenzitás változását [4, 5]. Az elektródok a titrálás kezdete előtt polarizált állapotban vannak, közöttük számottevő áram nem folyik, a titrálási reakció lefolyása során az egyik, majd a végpontnál mindkét elektród depolarizálódik és ekkor az áram hirtelen megindul. A végpontot az áram intenzitásának ugrásszerű megnövekedése jelzi.

Az ammónium-nitrogén meghatározása a következő reakción alapul:

$$(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4 + 3 \text{NaOBr} + 2 \text{NaOH} = \text{N}_2 + 3 \text{NaBr} + \text{Na}_2\text{SO}_4 + 5 \text{H}_2\text{O}$$
 A reakció nem pillanatszerű, teljes végbemeneteléhez nátriumhipobromit feleslegre van szükség, dead-stop titrálással azonban közvetlenül is meg lehet titrálni a teljes ammónium mennyiséget [8]. A reakciót nagymértékben befolyásolja a közeg pH értéke. A nitrogén veszteségek minimálissá tételéhez legmegfelelőbb a $8,2 \pm 0,2$ pH [1, 8, 9]. Alacsonyabb pH értékeknél nitrogén oxidok keletkeznek, magasabb pH értékeknél ammónia veszteség léphet fel [1]. A fenti pH-t 0,2 mólos KHCO_3 oldatban biztosítjuk úgy, hogy 1 g KHCO_3 -ot oldunk 50 ml titrálendő oldatban.

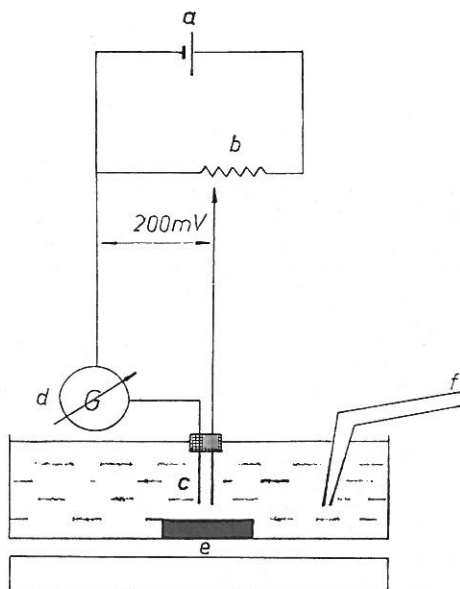
A nátriumhipobromit titerét naponta ellenőrizni kell, ezt ismert titerű ammóniumsulfát oldattal végezzük. [8, 12]. Általában kénsav oldatban mérünk, ezért a standardot is a megfelelő kénsavtartalomra állítjuk be, így elkerülhetjük az ebből adódó pontatlanságokat. A CAP módszerében előírt káliumbromid adagolása — tekintve, hogy bromid a titrálás folyamán úgyszólván létrejön — nem indokolt, és a módszer pontosságának csökkenése nélkül elhagyható.

Kísérleti rész

Az előkísérleteink után összeállított mérőberendezés kapcsolási vázlata az 1. ábrán látható.

A mérőberendezés összeállításánál az alábbi eszközöket használtuk fel:

- a) 1,5 V-os szárazelem
- b) feszültségosztó
- c) kettős platina elektród
- d) tükrös galvanométer, érzékenysége: 10^{-9} A/mm
- e) mágneses keverő
- f) Metrohm „Dosimat” motorbűretta

1. ábra
A mérőberendezés kapcsolási vázlata

1. Növényi anyagok vizsgálata

Vizsgálataink során a különböző növényi anyagokat (lucerna, búza szem, búza pelyva, kukorica szem, kukorica szár és kukorica csutka) SARKADI et al. [10] szerint kénsav és hidrogénperoxid keverékével elroncsoltuk, majd a roncsolatok ammónium-nitrogén tartalmát az alábbi két módszerrel határoztuk meg:

A) a javasolt módszerrel,

B) vízgőzdesztilláció után az ammóniát bórsavban felfogva és $n/70$ kénsavval brómkrezolöld + metilvörös keverékindikátor jelenlétében titrálva.

Összehasonlító vizsgálatainkban minden minta roncsolatából két-két párhuzamos meghatározást végeztünk. Az 1. táblázatban közölt eredményekből kitűnik, hogy csak a kukorica csutka és lucerna esetében van a két módszer között szignifikáns különbség. Úgy tűnik, hogy az 1%-nál kisebb nitrogén

1. táblázat
Növényi anyagok összehasonlító vizsgálata

(1) Minta megnevezése	(2) Minták száma	N%		$\bar{x}_A - \bar{x}_B$	s% _A	s% _B	F = $\frac{s_A^2}{s_B^2}$
		$\bar{x}_A$	$\bar{x}_B$				
a) Kukorica csutka	5	0,34	0,32	0,02*	2,1	1,4	2,5
b) Kukorica szár	4	0,69	0,68	0,01	0,7	0,7	1,0
c) Búza pelyva	5	0,72	0,71	0,01	0,6	0,6	1,0
d) Kukorica szem	4	1,32	1,32	0,00	0,4	0,4	1,0
e) Búza szem	6	1,80	1,81	-0,01	0,3	0,0	—
f) Lucerna	3	2,57	2,62	-0,05*	0,2	0,4	5,7*

* : P = 5%-os szinten szignifikáns különbség

A : Javasolt módszer

B : Vízgőzdesztillációs módszer

tartalmú növényi anyagoknál a javasolt módszer valamivel nagyobb, az 1–1,5%-nál nagyobb nitrogén tartalmúaknál pedig kisebb eredményt ad mint a vízgőzdesztillációs módszer. Tekintve, hogy a különbségek gyakorlatilag elhanyagolhatók, nem vizsgáltuk tovább, hogy e lényegtelen torzítások miből adódnak. A javasolt módszer előnye, hogy kevesebb műveletre van szükség, mint a vízgőzdesztillálásnál és így kényelmesebb és gyorsabb rutinvizsgálatok céljára.

2. Műtrágyák vizsgálata

Nitrogén műtrágyák ammónium-nitrogén tartalmának meghatározására Cap a dead-stop végpontjelzéses nátriumhipobromitos titrálást alkalmazta, de nem közölt adatokat a műtrágyák nitrát tartalmának ilyen úton történő meghatározására. Ennek megoldására olyan nitrát redukálószerre volt szükség, amely savas közegben redukál és feloldódott ionjai nem zavarják a titrálási reakciót. Ezeket figyelembe véve és miután más redukálószer is kipróbáltunk (H-redukált vas), a Raney-Nickel katalizátort találtuk megfelelőnek [2, 6, 12]. Az összehasonlító vizsgálatokat négy db 35%-os ammónium-nitrát, négy db 25%-os pétisó, és négy db 15%-os kalciumnitrát műtrágyával végeztük. Három módszert hasonlítottunk össze: A) a szabvány Devardás módszert [11] — a méréseket az OMMI Növényvédőszer és Műtrágyaminősítő Laboratóriuma végezte, melyért ezúton mondunk köszönetet — B) a ferroszulfátos módszert BARTHA szerint [11] és C) a javasolt módszert.

Az eredményeket a 2. táblázat tartalmazza. A táblázatban feltüntetett adatok — a B és C módszer esetében — két bemérés, két-két párhuzamos meghatározásának átlagai. Az adatokból kitűnik, hogy a javasolt módszerrel nyert vizsgálati eredmények a másik két módszer eredményei között vannak. A táblázatban feltüntetett SzD értékek a B-C módszer különbségeire vonatkoznak. A 3. táblázat a fenti összehasonlító vizsgálat varianciaanalízisét tartalmazza, ebből látható, hogy a két összehasonlított módszer CV-je majdnem megegyezik és a két módszer között nincs szignifikáns különbség.

Összehasonlítottuk ezenkívül a karbamid és ammóniumsulfát műtrágyák vizsgálatára javasolt módszert is a vízgőzdesztillációval. A két módszerrel kapott eredmények 1 relatív %-on belül megegyeztek.

3. Talajok vizsgálata

Talajok kénsavas-hidrogénperoxidos roncsolatából vizsgáltuk a nitrogén meghatározás lehetőségét. Bár a módszerrel a meghatározást el lehet végezni, de talajok esetében a végpontjelzés bizonytalan, így jelenlegi formájában nem ajánljuk.

2. táblázat
Nitrat tartalmú műtrágyák összehasonlító vizsgálata

(1) Műtrágya megnevezése	(2) Jele	(3) N%			A—B	A—C	B—C
		A	B	C			
Ca(NO ₃) ₂	a	14,4	14,6	14,6	-0,2	-0,2	±0,0
	b	14,4	14,9	14,7	-0,5	-0,3	0,2
	c	14,6	14,4	14,4	0,2	0,2	±0,0
	d	14,3	14,8	14,5	-0,5	-0,2	0,3
	átlag	14,42	14,68	14,55	-0,26	-0,13	0,13
Pétisó	e	25,1	25,2	25,2	-0,1	-0,1	±0,0
	f	25,0	25,2	25,2	-0,2	-0,2	±0,0
	g	25,0	25,2	25,0	-0,2	±0,0	0,2
	h	24,9	25,4	25,0	-0,5	-0,1	0,4
	átlag	25,00	25,25	25,10	-0,25	-0,10	0,15
NH ₄ NO ₃	i	34,7	35,0	34,9	-0,3	-0,2	0,1
	j	34,6	34,8	34,8	-0,2	-0,2	±0,0
	k	34,6	34,3	34,2	0,3	0,4	0,1
	l	34,5	34,4	34,3	0,1	0,2	0,1
	átlag	34,60	34,62	34,55	-0,02	0,05	0,07
összes átlag		24,68	24,85	24,73	-0,17	-0,05	0,12

SzD₅% a B—C különbségekre, azonos minta esetén : 0,61

SzD₅% a B—C különbségekre, az azonos műtrágyafajták átlagában : 0,26

SzD₅% a B—C különbségekre, az összes minták átlagában : 0,15

A : Devardás módszer, szabvány szerint

B : Ferroszulfátos módszer, Bartha szerint

C : Javasolt módszer

Javasolt módszer

1. Reagensok:

a) NaOBr mérőoldat: kb. 1 mg N/ml valamint 0,1 mg N/ml-nek megfelelő

b) (NH₄)₂SO₄ standard: 1 mg N/ml valamint 0,1 mg N/ml

c) Metilnarancs indikátor

d) 5 n NaOH

e) p.a. KHCO₃

f) Raney-Nickel katalizátor (50% Ni, 50% Al) Merck

g) 20 n H₂SO₄

h) 4n H₂SO₄

Reagensok készítése:

a) Nátriumhipobromit mérőoldat: 300 ml-es Erlenmayer lombikba 4 g NaOH-ot mérünk, kb. 200 ml desztillált vízben feloldjuk. A lehűtött oldathoz óvatosan, fülke alatt 1 ml brómot öntünk. A lombik rázogatásával a brómot feloldjuk. Az így elkészített oldatot 1000 ml-es mérőlombikba öntjük és desztillált vízzel jelig töltjük. Sötét üvegben tároljuk. Az oldat kb. 0,1 mg N/ml felel meg. Az 1 mg N/ml-nek megfelelő nátriumhipobromit oldatot hasonló módon készítjük mint az előzőt, csak itt az oldat 1000 ml-ében 20 g NaOH-t és 10 ml brómot oldunk.

3. táblázat

Nitrát tartalmú műtrágyák összehasonlító vizsgálatának varianciaanalízise

(1) Tényező	ΣQ	FG	MQ	F
a) B módszerre				
Összes	3189,82	47		
Forma	3185,51	2		
Minták között	2,08	9	0,232	1,61
Bemérések között	1,73	12	0,144	6,86***
Parallelek között	0,50	24	0,021	
CV = 0,5 8%				
b) C módszerre				
Összes	3211,08	47		
Forma	3207,23	2		
Minták között	1,67	9	0,186	1,43
Bemérések között	1,56	12	0,130	5,00***
Parallelek között	0,62	24	0,026	
CV = 0,6 5%				
c) A két módszerre				
1. Összes	6401,17	95		
2. Forma	6392,71	2		
3. Módszer	0,27	1	0,270	2,33
4. Módszer × Forma	0,04	2	0,020	0,38
5. Minták között	3,28	9	0,364	2,30*
6. Módszer × Minta	0,47	9	0,052	0,45
7. Bemérések között	1,90	12	0,158	6,87***
8. Módszer × Bemérés	1,39	12	0,116	5,04***
9. Parallelek között	1,12	48	0,023	

* : P = 10%-os szinten szignifikáns különbség
 *** : P = 0,1%-os szinten szignifikáns különbség

b) Ammoniumsulfát törzsoldat: Először a töményebb törzsoldatot készítjük el. 4,7196 g 105 C°-on 2 órát szárított p.a. ammóniumsulfátot 1000 ml-es mérőlombikba mérünk, desztillált vízben feloldjuk, majd jelig töltjük. Az oldat így 1 mg N/ml-t tartalmaz. Ebből az oldatból 100 ml-t 1000 ml-es mérőlombikba pipettázunk, 110 ml cc. kénsavval 4 n kénsav koncentrációra állítjuk be, majd desztillált vízzel jelig töltjük. Az oldat 0,1 mg N/ml-t tartalmaz.

c) Metilnarancs indikátor: 50 g elporított indikátort 30 ml 0,02 n NaOH-ban oldunk, a kapott oldatot 200 ml-es mérőlombikba öntjük és desztillált vízzel jelig töltjük.

2. *Növényi roncsolatok* nitrogéntartalmának meghatározására a várható nitrogéntartalomtól függően 5 - 10 ml mintegy 4 n kénsavtartalmú roncsolatot (0,5 - 1,5 mgN) pipettázunk 100 ml-es főzőpohárba, desztillált vízzel kb. 50 ml-re hígítjuk és 3 csepp metilnarancs indikátort teszünk bele. Mágneses keverés közben 5 n NaOH-dal kezdődő sárga színig semlegesítjük, majd kb. 1 g KHCO₃-ot oldunk fel benne. Feloldódása után az oldat titrálható. A titrálást a 0,1 mg/ml N-nek megfelelő nátriumhipobromittal véghezvük. (Minden méréshez vakpróbát is kell készíteni, valamint faktorozás céljára standardot és 4 n kénsavat is titrálunk - az utóbbi eredményét a standard fogyásából kell levonni -.)

3. *Nitrát tartalmú műtrágyák* nitrogén tartalmának meghatározására 7,00 g nitrát tartalmú műtrágyát 1000 ml-es mérőlombikba mérünk, rázogatással feloldjuk, majd desztillált vízzel jelig töltjük. 10 ml-t 100 ml-es mérőlombikba pipettázunk, amelybe előzőleg 0,6 g Raney-Nickel katalizátort mértünk. 10 ml 20 n kénsavat hozzáöntünk és fülke alatt egy órát állni hagyjuk. Ezután desztillált vízzel jelig töltjük, összerázzuk és rögtön szűrjük. A szűrletből 10 ml-t pipettázunk egy 100 ml-es főzőpohárba. A továbbiakban a növényi anyagoknál leírtak szerint járunk el.

4. *Karbamid műtrágyából* 5,00 g-ot 250 ml-es Kjeldahl lombikba mérünk, 20 ml desztillált vízzel bemossuk, majd 20 ml cc. kénsavat adunk hozzá. A roncsolás befejezése után 1000 ml-re hígítjuk, ebből a titráláshoz 5 ml-t veszünk ki, 50 ml-re hígítjuk. A továbbiakban a növényi anyagoknál leírtak szerint járunk el, a különbség csupán az,

hogy: az 1 mg N/ml-nek megfelelő nátriumhipobromittal titrálunk és az 1 mg N/ml-es ammoniumsulfát standardra faktorozunk.

5. *Ammóniumsulfát mútrágyából* 7,00 g-ot 1000 ml-es mérőlombikba mérünk, desztillált vízben feloldjuk, majd jelig töltjük. A titráláshoz 10 ml-t veszünk ki. A továbbiakban a karbamid mútrágyánál leírtak szerint járunk el.

Összefoglalás

A dead-stop végpontjelzéses nátriumhipobromitos ammóniumnitrogén meghatározási módszert próbáltuk ki. Növényi anyagok és mútrágyák ammónium-nitrogén tartalmának meghatározására a módszer megfelelő, talajoknál a bizonytalan végpontjelzés miatt jelenlegi formájában nem ajánljuk. Alkalmasságát a módszer a nitrát tartalmú mútrágyák nitrogén tartalmának meghatározására is Raney-Nickel katalizátor alkalmazásával. Megvizsgáltuk a módszer hibaszórását (reprodukálhatóságát). A CV növényeknél 2%, mútrágyák esetében 1% alatt volt.

Irodalom

- [1] ARCAND, G. M. & SWIFT, E. H.: Coulometric titration of ammonia with hypobromite. *Anal. Chem.* **28**. 440–443. 1956.
- [2] BRABSON, I. A. & BURCH, W. G.: Reduction of nitrates in acid medium with Raney-catalyst powders. *J. Ass. off. agric. Chem.* **47**. 1035–1040. 1964.
- [3] CAP, M. L. & LEONCSIK, O. A.: Opredelenije ammonijnogo azota v agrohimičeszkij ob'ektaľ metodom biamperometričeszkogo titrovanija bez otgonki ammiaka po K'eľ'dalju. *Agrohimija*, (11). 114–129. 1968.
- [4] CSÁNYI, L. FARSANG, GY. & SZAKÁCS, O.: Műszeres analízis. Tankönyvkiadó. Budapest. 1969.
- [5] CSÁNYI, L. Ö. & SZEMES, E.: A dead-stop titrálásról. *Magyar Kémiai Folyóirat*, **59**. 366–376. 1953.
- [6] DAVIS, H. A. & URBAN, W. E.: Determination of total nitrogen in fertilizers. *J. Ass. off. agric. Chem.* **48**. 401–406. 1965.
- [7] KISS, A. S.: Nitrogénipari elemzések. Műszaki Kiadó. Budapest. 1964.
- [8] KOLTHOFF, I. M. STRICKS, W. & MORREN, L.: Amperometric titration of traces of ammonia with hypobromite at the rotated platinum wire electrode. Application to the determination of nitrogen in organic compounds. *Analyst.* **78**. 405–414. 1953.
- [9] LAITINEN, H. A. & WOERNER, D. E.: Amperometric titrations with hypochlorite in the presence of bromide. *Anal. Chem.* **27**. 215–217. 1955.
- [10] SARKADI, J. et al.: Szervestrágyák „összes”-nitrogén, foszfor és kálium tartalmának gyors meghatározási módszerei. *Agrokémia és Talajtan.* **4**. 71–80. 1955.
- [11] Talaj- és trágyavizsgáló módszerek. 288–294. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest. 1962.
- [12] WILSON, H. N.: The determination of nitrogen. Joint symposium on fertilizer analysis. *Proc. Fertilizer Society.* No. **62**. 49–82. 1960.

Érkezett: 1970. október 30.

Adoption of Sodium-hypo-bromite Titration with Dead-stop Indication for the Determination of the Nitrogen Content of Plants and Fertilizers

G. FÜLEKY

Research Institute of Soil Science and Agricultural Chemistry of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest

Summary

The sodium-hypo-bromite titration with dead-stop indication for the determination of ammonium-nitrogen content has been tested. The method is suitable for the determination of the ammonium-nitrogen content of plants, whereas it cannot be recom-

mended to be used in its present form for soils because of the uncertain indication of dead-stop. The determination of the nitrogen content of nitrate-containing fertilizers has also been accomplished using Raney Nickel catalyzer. The reproducibility of the method has also been examined. In the case of plants CV was below 2%, in the case of fertilizers it was below 1%.

Figure 1. Schematic diagram of measurement unit. a) Dry battery 1.5 volt. b) Voltage distributor. c) Duplex platinum electrode. d) Mirror galvanometer, sensitivity: 10^{-9} A/mm. e) Magnetic stirrer. f) Metrohm „Dosimat” motorburet.

Table 1. Comparative examination of plant materials: 1) Name of samples. 2) Number of samples. a) Corn-cob. b) Corn-stalk. c) Wheat chaff. d) Corn grain. e) Wheat grain. f) Alfalfa.

$\bar{X}$: The average of the measuring data of the samples; (two parallel measurings).

* : P = Significance at the 5% level.

A: Method recommended.

B: Steam-distillation method.

Table 2. Comparative examination of nitrate-containing fertilizers. (1) Name of the fertilizer. (2) Sign of the fertilizer. (3) Results indicated are the averages of two parallel measurings.

A: Standard method using Devarda alloy.

B: FeSO₄ method, according to Bartha.

C: Method recommended.

L.S.D. at 5% level for differences between B and C: 0.61

L.S.D. at 5% level for differences between B and C in the average of similar sorts of fertilizer: 0.26

L.S.D. at 5% level for differences between B and C in the average of all the samples: 0.15.

Table 3. Variance analyses of the comparative examination of nitrate containing fertilizers. (1) Factor. a) for B method, b) for C method, c) for the two methods. 1. Total. 2. Form. 3. Method. 4. Method x Form. 5. Between samples. 6. Method x Sample. 7. Between weighs. 8. Method x Weigh. 9. Between parallels.

* : P = Significance at the 10% level *** : P = Significance at the 0.1% level.

Anwendung der Na-Hypobromit-Titration mit dead-stop Endpunktindikation bei Bestimmung des Stickstoffgehaltes von Pflanzen und Mineraldüngern

GY. FÜLEKY

Forschungsinstitut für Bodenkunde und Agrikulturchemie der Ungarischen Akademie der Wissenschaften, Budapest

Zusammenfassung

Zur Bestimmung des NH₄-N-s wurde die Na-Hypobromit-Titration mit dead-stop Endpunktindikation untersucht. Das Verfahren erwies sich bei der Bestimmung des NH₄-N-s in Pflanzen und Mineraldüngern als geeignet, jedoch wird es zur Bestimmung des NH₄-N-s in Bodenproben, wegen der Unsicherheit der Endpunktindikation nicht empfohlen. Auch die Bestimmung des NO₃-N-s von Mineraldüngerproben mit vorhergehender Reduktion mittels Raney-Nickel Katalisator wurde gelöst. Die Streuung der Methode (Reproduzierbarkeit) wurde auch bestimmt, bei Pflanzenproben ergab sich ein CV-Wert von 2%, bei Mineraldüngern einer von 1%.

Abb. 1. Schema der Messeinrichtung a) Trockenbatterie 1,5 V b) Spannungsteiler, c) Platindoppелеlektrode, d) Spiegelgalvanometer, Empfindlichkeit: 10^{-9} A/mm, e) Magnetriührer, f) automatische Bürette vom Typ „Dosimat” (Metrohm).

Tab. 1. Vergleichsuntersuchungen mit Pflanzenproben. 1) Benennung 2) Nummer der Proben a) Maisspindel, b) Maisstengel, c) Weizenspreu, d) Maiskorn, e) Weizenkorn, f) Luzerne.

X: Durchschnittswert der Messergebnisse der Proben; bei jeder Probe wurden zwei parallele Bestimmungen durchgeführt.

x: Grenzdifferenzen bei P = 5%

A: Vorgeschlagene Methode

B: Bestimmung durch Wasserdampfdestillation

Tab. 2. Vergleichsuntersuchung von NO₃-haltigen Mineraldüngern. (1) Mineral-

dünger, (2) Zeichen der Probe, (3) die angegebenen Werte sind die Durchschnittswerte von je zwei parallelen Bestimmungen

A: Bestimmung mit Devarda-Legierung, nach der Norm

B: Bestimmung mit Ferrosulfat nach Bartha

C: Vorgeschlagene Bestimmung

$GD_5\%$ = 0,61 für die Differenzen B-C, bei derselben Probe

$GD_5\%$ = 0,26 für die Differenzen B-C bei den einzelnen Mineraldüngerarten

$GD_5\%$ = 0,15 für die Differenzen B-C bei sämtlichen Proben

Tabl. 3. Varianzanalyse der Vergleichsuntersuchungen von NO_3 -haltigen Mineraldüngern. (1) Faktor. a) für die Methode B, b) für die Methode C, c) für beide Methoden. 1. Insgesamt. 2. Form. 3. Methode. 4. Methode x Form. 5. unter den Proben, 6. Methode x Probe. 7. unter den Einwaagen, 8. Methode x Einwaage. 9. unter den Parallelen.

* Grenzdifferenz bei $P = 10\%$ *** Grenzdifferenz bei $P = 0,1\%$

Определение содержания азота в растениях и минеральных удобрениях титрованием гипобромитом натрия, устанавливая конец титрования по „dead-stop“

Д-р. ФЮЛЕКИ

Научно-исследовательский институт почвоведения и агрохимии Академии Наук Венгрии, Будапешт

Резюме

Была проведена попытка использовать метод титрования гипобромитом натрия, устанавливая конец титрования по «dead-stop» для определения аммонийного азота. Этот метод пригоден для определения содержания аммонийного азота в растительном материале и минеральных удобрений, но для почв, из-за неуверенности в установлении конца титрования, этот метод в настоящей его форме рекомендовать не может. Применяя катализатор Raney-Nickel разрешили проблему определения содержания азота в азотных минеральных удобрениях.

Изучали величины рассеивания этого метода (воспроизводимость) и получили, что для растений оно равно 2%, а для минеральных удобрений ниже 1%.

Табл. 1. Сравнительные исследования содержания азота в растительных материалах. (1) Название образца. а) Початок кукурузы. б) Стебель кукурузы. в) Пшеничный плевел. д) Зерно кукурузы. е) Зерно пшеницы. ф) Люцерна. (2) Количество образцов.

X: Средние данные измерения образцов; для каждого образца проводились два параллельных измерения.

X: Достоверная разность на 5%-ом уровне вероятности ($P = 5\%$).

A: Рекомендуемый метод.

B: Метод паровой дистилляции.

Табл. 2. Сравнительные исследования азотных минеральных удобрений. (1) Название азотных минеральных удобрений. (2) Обозначение минерального удобрения. (3) Приводимые данные являются средними данными двух навесок и двух параллельных определений.

A: Метод Декарда (стандартный)

B: Метод Барта (ферросульфатный)

C: Предлагаемый метод.

Наименьшая существенная разность на 5% уровне значимости (HSP_{05}) относящаяся к разности B—C одинаковых образцов: 0,61. HSP_{05} , относящаяся к разности B—C в среднем для одинакового вида удобрений: 0,26.

HSP_{05} относящаяся к разности B—C в среднем для всех образцов: 0,15.

Табл. 3. Вариационный анализ сравнительных исследований азотных минеральных удобрений. (1) Фактор. а) Для метода B; б) Для метода C; в) Для двух методов. 1. Всего. 2. Форма. 3. Метод. 4. Метод x Форма. 5. Между образцами. 6. Метод x Образец. 7. Между измерениями. 8. Метод x Измерение. 9. Между параллелями.

*: Достоверная разность на 10%-ом уровне вероятности ($P = 10\%$)

***: Достоверная разность на 0,1%-ом уровне вероятности ($P = 0,1\%$).

Рис. 1. Схема подключения измерительной аппаратуры. (а) Сухой элемент в 1,5 вольт. б) Распределитель напряжения. в) Двойной платиновый электрод. д) Зеркальный гальванометр, чувствительность: 10^{-9} А/мм. е) Магнитная мешалка. ф) Автоматическая пипетка Metrohм „Dosimat“.